

Taníts gondolkodni!

„Emberméltóságunk a gondolkodás...

Igyekezzünk hát jól gondolkodni:

Íme az erkölcs alapja.”

(Pascal: Gondolatok)

Egy dolgozathoz kerestem témát, amikor a fenti idézetre bukkantam korunk nagy találmányán, az interneten. Rögtön megragadta – pedagógiára érzékeny – figyelmemet: emberméltóság, gondolkodás, erkölcs; micsoda fennkölt szavak a XXI. század elején. Ma, amikor mindenki rohan, ember embert tapos, mindent készen veszünk, s még az olvasás is háttérbe szorul. Ma, amikor kutatások támasztják alá, hogy országunk például a szövegértésben a nem éppen előkelő utolsó helyek egyikén áll. Hogyan értelmezsem mégis Pascal szavait? Mit kezdjen velük valaki, aki pedagógusnak készül – vagy már az -, aki arra szánta el magát, hogy emberekkel foglalkozzon? Először is ne csak a mottót nézze, hanem kutasson mélyebbre a témában.

Megtettem, és megtaláltam egy eszközt, amivel a fent említett három fogalom összekapcsolódhat, és beteljesítheti Pascal igazát. Egy ilyen eszköz az osztályfőnöki óra. Egy olyan szerep, amiben a szaktanár kipróbálhatja sokoldalúságát. (Csak zárójelben: megmutathatja, hogy miként tudja kivédeni a labdát akkor, amikor az egyes tantárgyi metodikák már nem állnak ott védőként.) Természetesen sikere függ személyiségétől, viselkedésétől, értékrendjétől, emberi gyengeségétől, mulasztásaitól egyaránt. A felnőttek világa, társadalmi személyében van jelen az osztályközösség életében. Olyan gyerekek között, akiknek igenis nagy szükségük van támogatásra, terelgetésre. Akik megérdemlik, hogy beteljesíthessék a pascali igazságot. De hogyan tegye ezt az osztályfőnök, akinek kötelessége a heti 45 percen számba venni a hiányzásokat, megrovásokat; már nem is beszélve arról, hogy milyen jól jön az a 45 perc akkor, amikor matematikából amúgy is elmaradtak?! Nehéz feladat megtörni a mindennapok szokását, levetkőzni a rossz beidegződéseket, és magasabb célok felé törni. Mégis lehetséges, ha legalább erre a rövid időre partnerként szerepelnek a gyerekek. Minden osztályfőnök dédelgetett álma, hogy osztályából jó közösség lesz, de ezért tenni kell. A lehetőség adott, egy egyszerű módszer: a beszélgetés. Ma, amikor félszavas üzeneteket váltunk egymással, az ízlést a televízió diktálja, nehezen tudnak kommunikálni egymással a gyerekek, nehezükre esik figyelni a másokra, segíteni, támogatni a rászorulókat. Tanuljunk hát közösen gondolkodni! Egyengessük közösen az emberméltóság felé vezető utat. Az emberi együttlét része a beszélgetés, amely tanulandó, tehát tanítani kell. Tantermeink megszokott rendje jól tükrözi, hogy közösségben folyó beszélgetésnek nincs tere az

iskolában. Akkor tudok a másakra figyelni, ha a szemébe nézek, követem az arcjátékát, jól hallhatóan szólok hozzá. Körülményes feladat ezt elmagyarázni, készségszinten gyakoroltatni egymásnak hátat fordító gyerekeknek. Meg kell tanítani a gyerekeket beszélgetni. Jó módszer erre, ha például a Légy jó mindhalálig kapcsán megbeszéljük velük, hogy mi az, amit helyesnek találnak, mi az, amit nem. Természetesen minden megnyilvánulást indoklás kövesse, hiszen az ok-okozati összefüggések belátása igen fontos a gondolkodás fejlesztésében. Azonban ezen a göröngyös úton nem szabad egészen elengedni a nebulók kezét, hiszen útmutatás nélkül egy felnőtt sem tudja, hogyan kell jól gondolkodni, hogyan lehet végképpen emberré válni, megőrizni emberméltóságunkat. „Rendszabályozó” szerepből szinte sohasem lehet kilépni, a bekiabálások, heves szóváltások zsákutcába vihetik a beszélgetés menetét. Sajnos előfordulhat, hogy az osztály nem elhanyagolható része mely hallgatásba merül, és még kérésre sem mond véleményt. Fontos feladata ezekben a beszélgetésekben az osztályfőnöknek, hogy amikor csak lehetséges: a személyeskedő, csípős megjegyzéseket jobbító szándékú kritikává formálja és humorral tompítsa. Olyan légkört teremtsen, hogy minden gyerek elmondhassa véleményét, és mindenki kölcsönösen odafigyeljen a másik gondolatára. Ösztönözze őket arra, hogy a megkezdett gondolatmenetbe kapcsolódjanak be, véleményüket vagy ellenvéleményüket érvekkel támasszák alá, soha nem bántóan fogalmazzanak, indulataikat fegyelmezzék. Gyakran kialakulhatnak kis csoportok, amelyekben félhangosan vitatkoznak egymás között a gyerekek. Nehéz őket visszaterelni a közös mederbe. Az óra végén az elhangzott véleményeket össze kell foglalni, lezárni a beszélgetést, ha ez lehetséges.

Nemes feladat, amikor mi állunk a kapuban, és rajtunk múlik, hogy tovább jut-e csapatunk. Nemes, de nehéz és terhes. Azonban mégis érdemes, akár összeszorított foggal is, hasra vetődni testünkkel megfogva a labdát. Pedagógiáról írok és fociról beszélek. Csak azért merem megkockáztatni ezt a merész asszociációt, mert hasonló kihívást érzek benne. Ahogy a világbajnokságon a kapusnak kötelessége legjobb tudása szerint megóvni csapata, országa becsületét, úgy egy osztályfőnök sem engedheti elkallódnai tanítványait, felelős érettük.

KÉRDÉSEK A MATEMATIKAOKTATÁSRÓL:

Milyen okai vannak annak, hogy már az alsó tagozatos tanulók nagy hányada nem szereti a matematikát? Azt akarta-e Varga Tamás annak idején az általa kidolgozott gondolkodást fejlesztő matematikai programmal, mint ami történt vele? Megfelel-e a főiskolai szintű matematikaoktatás az alsó tagozatos tananyagfeldolgozás módjainak? Izgalmas kérdések egész sora.

Válaszok *C. NEMÉNYI ESZTER AZ ALSÓ TAGOZATOS MATEMATIKA TANTÁRGY HELYZETE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI C. TANULMÁNYÁBAN. ÚJ PEDAGÓGIAI SZEMLE, 2002. DECEMBER 89-98. O.*